

**ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ УЧАСТІ
УКРАЇНИ В МИТНОМУ СОЮЗІ**

Анотація. Проаналізовано зовнішньоекономічні відносини України з Митним союзом Росії, Білорусії та Казахстану. Визначено переваги та недоліки цього об'єднання для України. Встановлено ключові торговельні партнери України у зовнішній торгівлі на основі аналізу статистичних даних.

Аннотация. Проанализированы внешнеэкономические отношения Украины с Таможенным союзом России, Беларуси и Казахстана. Определены преимущества и недостатки этого объединения для Украины. Установлены ключевые торговые партнеры Украины во внешней торговле на основе анализа статистических данных.

Annotation. Foreign economic relations between Ukraine and the Customs Union of Russia, Belarus and Kazakhstan are analyzed. Advantages and disadvantages of this association for Ukraine are determined. Key trading partners of Ukraine in foreign trade on the basis of statistical data analysis are identified.

Ключові слова: міжнародна економічна інтеграція, митний союз, зовнішньоекономічна діяльність, міжнародна торгівля, експорт, імпорт, економічні ефекти.

Міжнародний досвід показує, що в сучасних умовах виходу із фінансово-економічної кризи та загострення конкурентної боротьби між національними економіками за кращі ринки збуту, доступ до матеріальних, фінансових та інтелектуальних ресурсів, одним із дієвих механізмів є регіональна інтеграція та отримання максимальних переваг від залучення в міжнародні торговельні відносини через механізм участі в різноманітних регіональних проектах. Зовнішньоекономічна політика України характеризується балансуванням між західноєвропейським та східноєвропейським векторами та пошуком адекватних механізмів реалізації її економічного, трудового, ресурсного потенціалу. Оскільки країни-учасниці новоствореного Митного союзу є основними торговельно-економічними партнерами, на які у 2011 р. припадало 32 та 42 % загального експорту та імпорту відповідно, проблема аналізу перспектив та розробки можливих ефективних механізмів інтеграції вітчизняної економіки у Митний союз набуває особливої актуальності [1].

Для дослідження економічних ефектів інтеграції України до Митного союзу було розглянуто низку літературних джерел, що дало змогу зробити висновок про відсутність чіткої оцінки перспектив економічного розвитку національного господарства в умовах входження до Митного союзу. Економічні та соціальні аспекти регіональної інтеграції до Митного союзу країн СНД розглядаються у наукових працях багатьох вітчизняних вчених, зокрема: Бойко Є. О., Глазьева С. Ф., Губенко В. І., О. Фесенко [2; 3].

Мета статті – розглянути та проаналізувати існуючі переваги та недоліки участі України в Митному союзі.

Методи дослідження – спостереження, економіко-статистичний аналіз.

На сучасному етапі економічного розвитку України інтеграційні процеси у напрямі Митного союзу доцільно проводити поступово за попередньо розробленою стратегією від створення зони вільної торгівлі до повноправного членства, що, у свою чергу, потребує аналізу існуючих та перспективних економічних зв'язків між країнами [4].

Статистичні дані свідчать, що протягом років незалежності країни-учасниці Митного союзу є основними торговельними партнерами України. Так, сумарний зовнішньоторговельний оборот з Російською Федерацією, Білорусією та Казахстаном у період з 2001 р. по 2012 р. характеризується стійкою тенденцією до зростання – збільшився в 5,8 разів з 13 241,9 до 77 047,6 млн дол. США. Винятком став кризовий 2009 р. – обсяги зовнішньої торгівлі скоротилися на 35 %. При цьому зовнішньоторговельне сальдо було негативним протягом усього періоду, і тільки у 2011 році експорт перевищив імпорт на 4 869 млн дол. США (рис. 1; 2) [5].

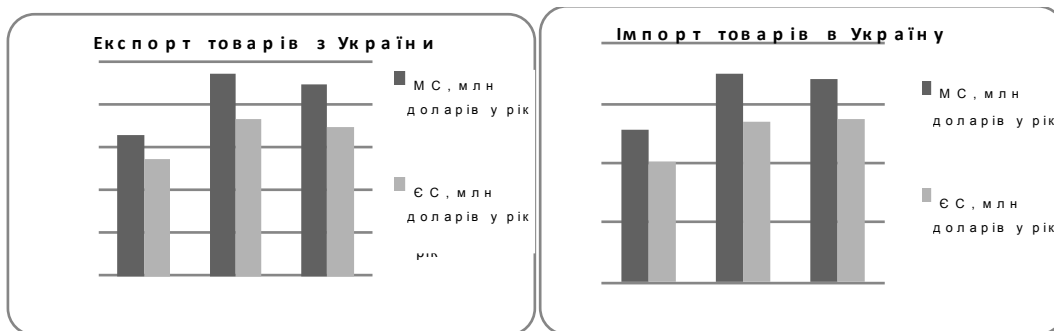

Рис. 1. Динаміка експорту та імпорту товарів України з ЄС та МС

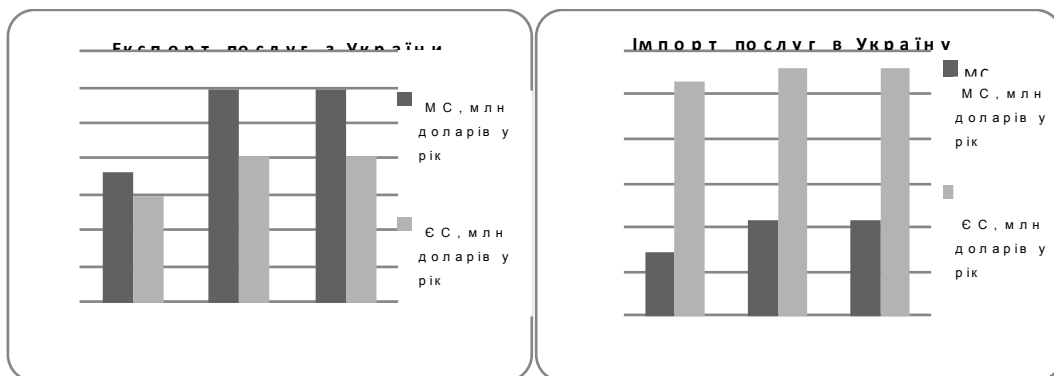

Рис. 2. Динаміка експорту та імпорту послуг України з ЄС та МС

Аналіз динаміки часток експорту та імпорту до країн Митного союзу та Євросоюзу у загальному обсязі показує, що країни Митного союзу є найбільшими ринками збуту української продукції – у 2012 р. на них припадало 36,1 % загального експорту, а у попередні роки даний показник коливався від 25 до 30 %. На країни Євросоюзу припадає значно менша частина експорту та імпорту, але прослідковується тенденція до її зростання. Географічна структура імпорту демонструє вагомість країн Митного союзу для України як постачальників багатьох видів продукції та послуг, оскільки у період з 2001 р. по 2012 р. на них припадало близько 35 – 40 % загального імпорту. У свою чергу, Україна є важливим торговельним партнером для країн Митного союзу, особливо для РФ, – у 2011 р. на її частку припадало 6 % загального товарообороту РФ [6].

Наведені статистичні дані взаємної зовнішньої торгівлі між Україною та Митним союзом є вагомим підтвердженням важливості розвитку торгово-економічних відносин та одночасно з цим демонструють залежність вітчизняного експорту від зовнішньоторговельного режиму між ними [7].

Важливо розглянути товарну структуру вітчизняного експорту до країн Митного союзу, зокрема до РФ вона має такий вигляд:

- продукція машинобудівного комплексу – 42,1 %;
- продовольчі товари та сільськогосподарська сировина – 17,6 %;
- хімічна продукція – 16 %.

Такий розподіл за товарними групами дає змогу стверджувати, що російський внутрішній ринок є ключовим споживачем технологічної вітчизняної продукції, що зумовлено спільним науково-виробничим комплексом та тісними коопераційними зв'язками у стратегічних галузях (енергетиці, авіабудуванні, суднобудуванні, транспортному машинобудуванні та ін.) [4].

Отже, наведені факти підтверджують виняткове значення зовнішньоторговельних відносин України з країнами Митного союзу для національної економіки. Це, в свою чергу, робить очевидним отримання значних економічних ефектів від спрощення торгівлі в разі інтеграції у формі зони вільної торгівлі з подальшим вступом до Митного союзу.

Питанням оцінки економічних вигід від вступу України до Митного союзу займалися як вітчизняні фахівці Міністерства економіки, так і експерти Комісії Митного союзу. Проаналізувавши результати їхніх досліджень, автори доходять висновку, що інтеграція України до Митного союзу у формі створення зони вільної торгівлі принесе такі переваги та недоліки (таблиця) [8].

Таблиця

Переваги та недоліки вступу України до Митного союзу

Переваги	Недоліки

<p>значний трудовий потенціал даного регіону надасть можливість реорганізувати виробництво та покращити виробничий потенціал країн;</p> <p>можливість урегулювання питання щодо транзиту через країни-учасниці нафти та газу до Європи;</p> <p>можливість вирішення спірних питань щодо процедури пропуску товарів через митні кордони;</p> <p>можливість вирішення політичних конфліктів;</p> <p>єдиний митний тариф, який надасть змогу зменшити вартість товарів для країн;</p> <p>спільний митний кодекс, який надасть змогу однаково тлумачити норми, щодо яких раніше виникало багато запитань;</p> <p>збільшення інвестицій до країн та формування сприятливого інвестиційного клімату;</p> <p>можливість отримання прибутків усіма державами;</p> <p>сприяння підвищенню конкурентоспроможності продукції</p>	<p>неефективність вітчизняного виробництва його висока матеріало- та енергоємність, моральний та фізичний знос основних фондів більше, ніж на 60%, застарілі технології, низка продуктивність праці;</p> <p>структурні деформації виробництва – висока частка галузей з низьким ступенем переробки сировини;</p> <p>нераціональна структура експорту та імпорту – переважання вивозу сировини та напівфабрикатів із одночасним ввезенням готової продукції;</p> <p>низька інноваційна активність вітчизняних виробників;</p> <p>відсутність внутрішніх джерел фінансових ресурсів для вітчизняних підприємств [9]</p>
---	---

Виходячи з наведеної статистичної та аналітичної інформації, очевидним є висновок про доцільність та необхідність поступової інтеграції України до Митного союзу. Оскільки країни учасниці є основними зовнішньоторговельними партнерами України, спрощення умов торгівлі принесе вагомі економічні ефекти у вигляді нарощування обсягів торгівлі, випуску промислової продукції як результат, зростання ВВП вже в короткостроковому періоді.

Наук. керівн. Серпухов М. Ю.

Література: 1. Гребельник О. П. Основи зовнішньоекономічної діяльності. : підручник / О. П. Гребельник. – 3-тє вид. перероб. та допов. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 432 с. 2. Бойко С. О. Україна під впливом світових інтеграційних процесів // Національне господарство України: теорія та практика управління. – 2009. – С. 40–46. 3. Глазьев С. Ф. Формирование Таможенного Союза как важнейшего элемента антикризисной стратегии // Таможенное дело. – 2009. – № 4. – С. 37–42. 4. Фомін І. С. Особливості позиції України щодо вступу до СОТ держав-учасниць митного союзу ЄВРАЗЕС // Теоретичні та прикладні питання економіки : збірник наукових праць. – К.: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2011. – 388 с. 5. Бураковський І. Зона вільної торгівлі з ЄС та Митний Союз з Росією, Білоруссю та Казахстаном: чи можлива інтеграція України в обидва об'єднання одночасно / І. Бураковський, В. Мовчан // Відносини "Україна – ЄС": в умовах сучасних викликів. – 2010. – № 2 (14). – С. 17–31. 6. Консультативно-експертный совет Таможенного союза. Предварительная макросценарная оценка экономического эффекта от вступления Украины в Таможенный союз [Електронний ресурс]. – Режим доступа: http://www.sovet-ts.ru/poleznie_materiali/poleznie_ssilki/predvaritelnaya_makrosценарная_ocenka_ekonomicheskogo_effekta_o/. 7. Верба Ф. Щодо потенціальної можливості формування Єдиного економічного простору Україною, Росією, Білоруссю та Казахстаном / Ф. Верба // Економіка України. – 2011. – № 11. – С. 80–83. 8. Зони вільної торгівлі чи Митний союз? // Аналітична записка Аналітично-дорадчого центру Блакитної стрічки ЄС / ПРООН. – 2010 // brc.undp.org.ua. 9. Митний союз: геополітичний чи соціально-економічний локомотив у СНД // Зовнішні справи. – 2010. – № 1 // uaforeignaffairs.com.